

40 lat działalności dobrodzieńskich towarzystw regionalnych (1)

W kwietniu 1983 roku, w okresie zawieszenia stanu wojennego w Polsce (zniesionego w lipcu 1983), grupa dobrodzieńian założyła Dobrodzieńskie Towarzystwo Regionalne, aby poprzez swoją działalność ocalić od zapomnienia możliwie wiele, gdyż czas nieubłaganie zaciera ślady przeszłości; całe pokolenia wyrastają w nieświadomości minionych wydarzeń, sylwetki zasłużonych ludzi odchodzą w cień.

Inicjatorem powstania i pierwszym przewodniczącym DTR został Augustyn Franczok – stolarz i społecznik. Posiadał dużą kolekcję starych i wartościowych ksiąg. Z myślą o członkach DTR zorganizował wystawę swoich „białych kraków” w sali kameralnej Domu Kultury.

Największym osiągnięciem członków Dobrodzieńskiego Towarzystwa Regionalnego na początku działalności było opracowanie i wydanie „Echa Dobrodzienia” – pierwszej powojennej publikacji nt. dziejów Dobrodzienia. Wydanie broszury było przedsięwzięciem trudnym. Okresowe braki lub reglamentacja materiałów poligraficznych ograniczały liczbę stron publikacji w formacie A4 oraz nakład, tzn. liczbę egzemplarzy pierwszego wydania czasopisma. Należało również uzyskać zgodę urzędu cenzorskiego.



Okładka broszury z 1984

Proj. S. Kowalczyk, R. Rejdak

rozwojowi i upowszechnianiu wiedzy o regionie dobrodzieńskim, ochrona zabytków, gromadzenie przedmiotów o wartości historycznej (...) ocalenie od zapomnienia możliwie wiele, gdyż czas nieubłaganie zaciera ślady przeszłości.

Znaczącym przedsięwzięciem członków Dobrodzieńskiego Towarzystwa Regionalnego było wykonanie w 1985 trzech tek z planszami wystawowymi, ukazującymi miasto Dobrodzień w latach 1945–1985. Każdy zestaw składał się z 21 plansz o wymiarach 60 cm x 90 cm, ze zdjęciami o wymiarach zbliżonych do formatu A3. Fotografie przekazali Jerzy Rejdak i Ryszard Rejdak. Plansze wykonali Stanisław Kowalczyk i Paweł Mrozek.

Członkowie towarzystwa w ramach działalności statutowej gromadzili przedmioty i dokumenty o wartości historycznej i kulturowej. Ekspozyty były przechowywane i prezentowane w Zespole Szkół Rolniczych w Gosławicach oraz pracowni plastycznej i Izbie Pamięci Szkoły Podstawowej w Dobrodzieniu.

Kiedy funkcję prezesa stowarzyszenia pełnił Stanisław Kowalczyk, Dobrodzieńskie Towarzystwo Regionalne pozyskało wartościowy dokument – akt nadania ziemi z 1697 roku. Rodzinny oryginał bezpłatnie przekazał Rudolf Kurda, właściciel dużego gospodarstwa rolnego w Bąkach w sołectwie Bzinica Stara. Zarząd stowarzyszenia zdobył środki, aby poddać dokument czyszczeniu i konserwacji w specjalistycznej pracowni konserwatorskiej. Teraz jest najcenniejszym rękopisem w zbiorach Muzeum Regionalnego w Dobrodzieniu. Został sporządzony w języku staropolskim na papierze czerpanym i opatrzony pieczęcią lakową z herbem ówczesnego właściciela Bzinicy – „Jendryeha Šponera z Blinsdorfu Pana na Bzienicy”. Dobrodzieńscy regionaliści odczytali pismo.

Po raz drugi Dobrodzieńskie Towarzystwo Regionalne zdołało wydać broszurę historyczną – „Echo Dobrodzienia 1987”. Liczyła już 62 strony w formacie A4. Zespół redakcyjny wówczas tworzyli: Augustyn Franczok, Stanisław Górski, Marek Kolasa, Stanisław Kowalczyk (przewodniczący) i Paweł Mrozek oraz dr Zenon Jasiński (konsultacja naukowa). Okładkę zaprojektowali Stanisław Kowalczyk



Jedna z 21 plansz wystawowych
Wyk. S. Kowalczyk, P. Mrozek, R. Rejdak



Akt nadania ziemi rodzinie Kurdów w 1697 roku

Ze zbiorów Muzeum Regionalnego w Dobrodzieniu

i Ryszard Rejdak, broszurę do druku przygotował Karol Żywczok. We wstępie Stanisław Górski i Stanisław Kowalczyk piszą: *Upłynęło ponad dwa lata od wydania pierwszego zeszytu „Echa Dobrodzienia”, w którym w słowie wstępnym zwróciliśmy się z apelem do „sprzymierzeńców”. I nie zawiedliśmy się.*



Okładka broszury z 1984
Proj. S. Kowalczyk, R. Rejdak

„Echo Dobrodzienia 1987” rozrosło nam się. Nawiązali z nami kontakt autorzy spoza Dobrodzienia, związani z Dobrodzieniem emocjonalnie. Autorzy nasi nie są zawodowymi publicystami stąd tu i ówdzie mogą się zdarzyć pewne niedoskonałości, jednak uważamy, że treści, które przekazujemy są ważne i warte przypomnienia.

W kolejnych latach członkowie Dobrodzieńskiego Towarzystwa Regionalnego zajmowali się odkrywaniem historii dobrodzieńskich Żydów. Podejmowali prace polegające na zapobieganiu dewastacji cmentarza żydowskiego. Nawiązywali kontakty z polskimi i amerykańskimi organizacjami żydowskimi. Amerykanie przekazali publikację o Abrahamie Cohnie (1832–1897) – bohaterze Stanów Zjednoczonych, pochodzenia żydowskiego, urodzonym w Dobrodzieniu [Guttentag]. Był synem Nathana Cohna – burmistrza miasta. Studiował w Berlinie. Do Nowego Jorku przybył w wieku 28 lat, w okresie emigracji ludności ze Śląska do Stanów Zjednoczonych w połowie XIX wieku. 5 stycznia 1864 roku zaciągnął się jako szeregowiec do 6 Kompanii Ochotników z New Hampshire w Campton. W okresie wojny secesyjnej (1861–1865) walczył w 11 bitwach i został dwukrotnie ranny. Otrzymał Medal Honoru za działania podjęte w Wilderness w stanie Wirginia 6 maja 1864 roku oraz w Petersburgu 30 lipca 1864. Abraham Cohn za pośrednictwem swego ojca Nathana Cohna wspierał finansowo ubogich mieszkańców Dobrodzienia, również chrześcijan. Jako bohater narodowy 23 lipca 1867 odwiedził swych rodziców w Dobrodzieniu.



Abraham Cohn
Ze zbiorów MTRDZ

Członkowie Dobrodzieńskiego Towarzystwa Regionalnego reprezentowali różne specjalności, pełnili różne funkcje zawodowe i społeczne. W okresie przemian ustrojowych aktywnie uczestniczyli w przedsięwzięciach na rzecz rozwoju gminy i dla dobra lokalnej społeczności. Na początku 1993 roku w gronie samorządowców narodził się pomysł założenia czasopisma lokalnego. Grupę inicjatywną tworzyli: Bernard Gaida, Stanisław Górski, Lidia Kontny, Stanisław Kowalczyk, Paweł Mrozek i Zygfryd Seget. Zebrani uzgodnili, że czasopismo będzie nosić tytuł „Echo Dobrodzienia i Okolic”. Postanowili zwrócić się do Janusza Orlikowskiego z propozycją przyjęcia funkcji przewodniczącego redakcji i powołania ko-

legium redakcyjnego. W jego skład weszli: Bernard Gaida, Stanisław Górski, Lidia Kontny, Krystyna Kuszelewska, Paweł Mrozek, Barbara Orlikowska (sekretarz), Janusz Orlikowski (przewodniczący), Władysław Piekarski (druk pisma). Winięte czasopisma zaprojektował Paweł Mrozek. Redakcja mieściła się w Urzędzie Miasta i Gminy Dobrodzień. Pierwszym wydawcą była częstochowska Oficyna „Galeria” na zlecenie UMiG. Ukazywały się cztery numery czasopisma „Echo Dobrodzienia i Okolic” w ciągu roku. Numer sygnałowy w sprzedaży pojawił się w marcu 1993 roku. Kolejne – w kwietniu, czerwcu i grudniu 1993.



Sygnałowy numer „Echa” z 1993
Ze zbiorów prywatnych

Kolejnym ważnym przedsięwzięciem było zorganizowanie w Dobrodzieniu w lipcu i wrześniu 2001 „Międzynarodowych Spotkań Młodych” pn. „Antyschematy 2001”. Program, którego celem było uporządkowanie zdewastowanego osiemnastowiecznego cmentarza żydowskiego, realizowali uczniowie szkół średnich i studenci z Dobrodzienia, Warszawy, Sulejówki, Koźmina i Jerozolimy. Nadzór nad pracami sprawował Jerzy Fornalik z Polskiego Stowarzyszenia im. Janusza Korczaka. Działania swoim patronatem objął ambasador Izraela w Polsce prof. Shewach Weiss. Powstała też publikacja pt. „Cmentarze Żydowskie – The Jewish Cemeteries of Krzepice-Dobrodzień. Wskazówki do inwentaryzacji cmentarzy. Fact Sheet for Visiting Youth to the Cemeteries”.



Uczestnicy „Antyschematów 2001”
Ze zbiorów MTRDZ

21 grudnia 2001 zawiązała się grupa inicjatywna w składzie Stanisław Górski, Rudolf Hyla, Stanisław Kowalczyk, Paweł Mrozek i Joachim Włoczyk, w celu opracowania nowej formuły działalności Dobrodzieńskiego Towarzystwa Regionalnego, zgodnie z ustawą „Prawo o stowarzyszeniach” z 1989 oraz ustawą o „Krajowym Rejestrze Sądowym” z 1997 roku. W kolejnych zebraniach uczestniczyła też grupa mieszkańców Zębów. Pod koniec 2002 roku zdecydowano o założeniu Międzygminnego Towarzystwa Regionalnego Dobrodzień-Zębówice.

Opracował Paweł Mrozek